

Taner Akçam: Ermeni ders kitaplarında 1915 (2)

Posted on 04/12/2014

Ermeni ders kitaplarında 1915 hakkında neler yazıyor ve kitaplardaki Türk imajı nedir?

Özellikle 11'inci sınıf tarih kitabından yapacağım uzun alıntılarla konuya sınırlı da olsa bir açıklık getirmeye çalışacağım. Fakat bundan önce, dün sözünü ettiğim bir hususa değinmek istiyorum. Bu da meşhur "her iki taraf" meselesi...

Her çatışmanın iki tarafı vardır ve çatışma konusunda fikir edinmek için her iki tarafa da bakmak ve her iki tarafın da fikrini almak gerekir, denir. İlk bakışta çok makul bir tezdır bu.

Eğer Türk tarafının ders kitaplarına bakıyorsanız, elbette Ermeni tarafının ders kitaplarına da bakmanız gerekir. Bundan daha normal ne olabilir ki?

Fakat, bu "her iki taraf" tezine biraz yakından bakarsanız, epey çürük tarafları olduğunu ve olduk olmadık yerlerde çok yanlış şekilde kullanıldığını görürüz.

Örneğin, 1915 bağlamında söylenen her şeyde bir Türk, bir de Ermeni görüşü aranır. Sanki iki ayrı hakikat vardır.

Oysa 1915'te nelerin yaşandığına ilişkin söylenebilecek olan, bir hakikatin farklı veçhelerinden ibarettir. 1915'in Türkçesi ve Ermenicesi olmaz; tıpkı 1940-5 Yahudi Soykırımı'nın İbranicesi ve Almancası olmayacağı gibi.

Bu her iki taraf tezinin bir diğer tuhaf kullanımı, liberal aydınlar arasında çok yaygındır.

Aydınlar, soykırım konusunu her ele aldıklarında, “her iki tarafın milliyetçiliğinden” bahsederler ve bu “iki taraf milliyetçiliğini” hem geçmişte yaşananların asıl sorumluları olarak tanımlarlar hem de bugünkü çözümünün önündeki büyük engel olarak görürler.

Bu tutumlarıyla liberaller, “taraf ve onların milliyetçiliklerinden arındırılmış” kendilerine has temiz ve düzgün bir alanın sınırlarını çizer ve böylesi bir zeminin temsilcileri olarak “her iki tarafın milliyetçiliklerine” eşit ve eşdeğer uzaklıkta eleştirilerde bulunurlar.

Ben, 1915 bağlamında bu “her iki taraf ve milliyetçilikleri” düşüncesinin epey yanlış olduğunu düşünenlerdenim.

Birincisi, 1915’te “iki tarafın milliyetçilerinin mesuliyetleri” teziyle kastedilen nedir, çok anladığımı söyleyemem. Türk milliyetçiliğini anlıyorum; İttihat ve Terakki Partisi’nin kast edildiği aşikâr. Ama Ermeni milliyetçileri kimler ve kabahatleri ne? 1915’te ne yaptılar ki soykırımdan Türk milliyetçileri gibi mesul ve sorumlu oldular? Neyi yapmamaları lazımdı?

Daha bu konuda, somut bilgiye dayanan herhangi bir analiz okumadım. Söylenenler bana içi boş bir retorik gibi geliyor.

Naçizane kanaatim, sorun hem Ermeni milliyetçiliği ile ilgili değildir; bir toplumsal aktör olarak Ermenilerin topluca rolü ile ilgilidir; hem de konu “mesuliyet” bağlamında tartışılmaz.

Soykırım çalışmalarında uzun süre, biraz da Holokost etkisiyle, kurban grubun soykırımın pasif, etkisiz ve kaderini bekleyen taraf olduğu düşünülürdü. Eğer, kurban gruba aktif bir rol verilirse, soykırımın mazur gösterilebileceğinden korkuldu; failer, kurban grubunun şu veya bu davranışını gerekçe olarak gösterebilir ve kurbanlar da olanlardan mesul tutulabilirlerdi. Oysa pasif, etkisiz ve edilgen kurban düşüncesi yanlıştı. Yahudiler de dâhil, kurban gruplar süreçlerin şu veya bu şekilde aktif aktörleri idiler. Aktör olarak yaptıklarının tartışılmasının

ise mesuliyet konusu ile alakası yoktu.

1915'e ilişkin de soru şudur: eğer (milliyetçi veya değil fark etmez) Ermeniler sürecin aktif bir aktörü idi iseler, eylemlilikleri sürecin şöyle veya böyle gelişmesini ne denli etkilemiştir? Buradaki sorunun, liberallerin yaptığı gibi “ tarafların milliyetçiliği” veya “Ermenilerin mesuliyeti” tartışması ile alakası olmadığını belirtmeye ise gerek yoktur.

Soykırım sürecinin aktif aktörü olarak Ermeniler tartışmasını burada yapma şansına sahip değilim. Şu kadarını söyleyebilirim; sorunun “her iki taraf ve milliyetçileri” ile gibi basit şablonla alakası yoktur. Ayrıca soykırım, Ermeni toplumunun, şu veya bu şekilde davranmış olmasıyla fazla etkileme şansına sahip olmadığı bir sürecin ürünü olarak ortaya çıkmıştı.

Eğer Ermeni milliyetçiliğinden kast edilen Taşnak örgütü ise, galiba onlara yönelik yapılabilecek en büyük eleştiri milliyetçilikleri değil, İttihatçılara fazla güvenip, aşırı uzlaşmacı çizgi izlemeleriydi.

Artık galiba, bu “her iki taraf” işini bir kenara bırakarak, Ermeni ders kitaplarına daha yakından bakabiliriz.

Kaynak: Taraf.com.tr